

**Resultaten van de multidisciplinaire proefimplementatie van de
conceptrichtlijn 'Preventie en aanpak van borstvoedingsproblemen'**

C.I. Lanting
J.P. van Wouwe

September 2011

1.1 Kader

In 2011 zijn de teksten voor de conceptrichtlijn 'Preventie en aanpak van borstvoedingsproblemen' opgeleverd. Deze teksten zijn ontwikkeld voor zorgaanbieders en geven instructies en handvatten voor een gerichte preventie, signalering, voorlichting, begeleiding, behandeling/verwijzing en nazorg.

1.2 Doelstelling

De doelen ten aanzien van de invoering van de richtlijn "Preventie en aanpak van borstvoedingsproblemen" zijn:

1. Alle zorgaanbieders die betrokken zijn bij begeleiding en ondersteuning bij borstvoeding zijn op de hoogte en in het bezit zijn van de richtlijn (verspreiding).
2. Alle betrokken zorgaanbieders ontwikkelen een positieve intentie tot gebruik (adoptie);
3. Alle betrokken zorgaanbieders achten zich en zijn in staat de richtlijn uit te voeren zoals bedoeld door de ontwikkelaars (implementatie);
4. Alle betrokken zorgaanbieders voeren de richtlijn blijvend uit zoals bedoeld door de ontwikkelaars (continuering).

1.3 Proefimplementatie

Tijdens het invoeringsproces kunnen er complicaties optreden waardoor de invoering kan stagneren. Verschillende kenmerken bepalen het proces, namelijk kenmerken van:

- de richtlijn zélf, bijvoorbeeld gebruiksgemak, helderheid of relevantie;
- de (toekomstige) gebruiker van de richtlijn, bijvoorbeeld kennis en vaardigheden;
- de organisatie waarin de richtlijn wordt ingevoerd, bijvoorbeeld de besluitvormingsstructuur, de bezettingsgraad of de beschikbare tijd;
- de sociaal-politieke omgeving, bijvoorbeeld medewerking van ouders, wet- en regelgeving, financiering of materiële voorzieningen.

Door middel van een proefimplementatie wordt duidelijk wat de uitvoeringsproblemen in de dagelijkse praktijk zijn. In het kader van de ontwikkeling van de multidisciplinaire richtlijn "Preventie en aanpak van borstvoedingsproblemen" is een proefimplementatie uitgevoerd binnen de kraamzorg, de JGZ, een algemeen en een academisch ziekenhuis. Middels een vragenlijst is de conceptrichtlijn in de dagelijkse praktijk uitgetest door kraamverzorgenden, verpleegkundigen, verloskundigen en lactatiekundigen.

1.4 Beoordeling van de richtlijn

De richtlijn is via een vragenlijst beoordeeld (de hele versie en de samenvatting) op een aantal specifieke punten van de inhoud, de randvoorwaarden om met de richtlijn te kunnen werken en de voorbereidingen die daarbij nodig zijn. Gevraagd is:

- de mening over de richtlijn in het algemeen, zowel de hele versie als de samenvatting aan de hand van de volgende 4 vragen:
 - is de advisering duidelijk,
 - zijn er aanvullingen of verbeterpunten,
 - zijn er knelpunten
 - welke zijn de bevorderende factoren om met de richtlijn te kunnen werken
- de inhoud van de richtlijn, een aantal specifieke onderwerpen in 3 vragen
 - bent u vertrouwd met de vuistregels
 - beschikt u over een elektronische weegschaal
 - heeft uw ziekenhuis rooming-in faciliteiten
- de randvoorwaarden voor het werken met de richtlijn aan de hand van de volgende 8 items
 - is er tijd beschikbaar om met de richtlijn te werken
 - is er ondersteuning van collega's
 - is er ondersteuning van de direct leidinggevende
 - is er medewerking van de ouders mogelijk
 - heeft de hulpverlener voldoende algemene kennis
 - heeft de hulpverlener voldoende vaardigheden
 - zijn er nog andere aspecten die belemmerend werken
 - zijn er nog andere aspecten die bevorderend werken
- de voorbereidingen die nodig zijn om te kunnen werken met de richtlijn aan de hand van de laatste twee onderwerpen
 - hoeveel inwerktijd is er volgens u nodig
 - heeft u aanvullend naar informatie gezocht

1.5 Ervaring bij het gebruik van de richtlijn

Ook is er gevraagd aan de hand van concrete casus, te registreren hoe de advisering volgens de richtlijn in de praktijk helpt bij het voorkomen, signaleren en oplossen van problemen. In het registratieformulier zijn per casus de volgende vragen gesteld

- om problemen te voorkomen (primaire preventie):
 - hanteert uw instelling de WHO-code bij de voorlichting
 - past u huid op huid contact toe
 - wordt het kind binnen een uur na de partus aangelegd
 - adviseert u rooming-in
 - adviseert u juist gebruik van een fopspeen

- heeft u de baby de 3^e en 7^e dag gewogen
- heeft u de gevaren van samen slapen besproken
- om problemen te signaleren (secundaire preventie)
 - heeft u onvoldoende inname geconstateerd bij gewichtsverlies »7%
 - heeft u een kinderarts geconsulteerd bij gewichtsverlies »10%
 - heeft u moeder naar de huisarts verwezen bij een temperatuur » 38.5°
- om problemen op te lossen (tertiaire preventie)
 - is het kind verwezen i.v.m. symptomen van hypoglycemie
 - is moeder begeleid met kolven
 - is moeder verwezen i.v.m. tepel problemen
 - heeft u knelpunten ervaren bij de advisering op maat
- algemene opmerkingen
 - kost het werken volgens de richtlijn meer tijd
 - hebt u een probleem ervaren

1.6 Resultaten

In het totaal zijn 20 vragenlijsten over het gebruik van de conceptrichtlijn in de praktijk ingevuld terugontvangen.

De richtlijn in het algemeen

De beoordeling van de richtlijn was positief, alle hulpverleners beoordeelden de advisering in de conceptrichtlijn als duidelijk.

Er worden door vier medewerkers drie dezelfde verbeterpunten aangegeven: spruw mist als onderwerp, de aandacht voor de klinische situatie en die voor de periode na de kraamtijd is beperkt. Dit zijn duidelijke aanbevelingen om de richtlijn uit te breiden.

Als knelpunten werd bijna altijd de beschikbare tijd genoemd. Als bevorderende factoren noemen allen de kennis en vaardigheden die zij hebben.

De inhoud van de richtlijn

De specifieke onderwerpen zijn door allen positief beantwoord, de advisering is duidelijk, en inhoudelijk bekend.

De randvoorwaarden om met de richtlijn te kunnen werken

Voldoende tot ruim voldoende scoorden de vragen over de aanwezige kennis en vaardigheden om de noodzakelijke activiteiten te kunnen uitvoeren m.b.t. borstvoeding begeleiding. De ondersteuning van de direct leidinggevenden en de hulp van ouders zijn als voldoende gescoord. Eenmaal is de steun van de collega's als onvoldoende gescoord, en twee maal is de beschikbare tijd om de richtlijn te kunnen uitvoeren als onvoldoende gescoord. Als mogelijke belemmering werd herhaald dat voor medewerkers van de JGZ de richtlijn meer onderwerpen mag bevatten, hertzelfde werd aangegeven voor medewerkers

van een NICU (neonatale intensive care unit). Ook dit biedt duidelijke aanbevelingen om de richtlijn uit te breiden.

Ervaringen bij het gebruik van de richtlijn: het voorkomen van problemen

De respondenten geven aan dat alle vragen positief beantwoord kunnen worden, met als uitzondering de zieke prematuur geboren zuigelingen die onmiddellijk opgenomen moeten worden op de NICU. Het huid op huid contact, aanleggen om te drinken binnen een uur en het advies voor rooming-in kunnen in deze situatie maar beperkt opgevolgd worden. De zorgverleners realiseren zich deze praktische beperkingen voldoende en zijn alert om met aangepaste advisering het proces in goede banen te leiden.

Het signaleren van problemen

In de casus waarbij een probleem ontstaan is, kon volgens de respondenten de richtlijn geadviseerd worden. Maar in alle andere gevallen zijn geen problemen gesignaleerd door de respondenten.

Het oplossen van problemen

De respondenten gaven aan dat in vier casus een probleem volgens het advies zoals verwoord in de richtlijn adequaat opgelost kon worden, in alle andere gevallen hebben zich geen problemen voorgedaan.

Algemene opmerkingen over het werken met de richtlijn

Er zijn geen opmerkingen gemaakt. Twee maal is wel gewezen op de grote tijdsinvestering die het lezen van de richtlijn kost en eenmaal is nog gerefereerd aan de gewenste aanvulling voor de JGZ.

1.7 Conclusie en aanbevelingen

Beoordeling van de richtlijn

In de terug ontvangen enquêteformulieren geven alle zorgverleners aan dat de werkwijze op alle aspecten goed aansluit bij de bestaande praktijk. M.b.t. de primaire preventie worden twee knelpunten aangegeven: het huid op huid contact is soms moeilijk te organiseren op de verloskamer, bijna altijd geeft dit problemen op de operatie kamer. Knelpunten bij het gebruik zijn volgens de gebruikers dat het lezen van de richtlijn veel tijd kost (twee tot vier uur) dat de tijd per consult beperkt is en dat men in sommige situaties steun van collega's ontbeert.

Over de bevorderende factoren zijn de gebruikers het eens; er is voldoende kennis om met de richtlijn te kunnen werken. Ook de vaardigheden van de zorgverleners die met de richtlijn gewerkt hebben is voldoende. Tenslotte geven alle gebruikers aan dat ook de radvoorwaarden om met de richtlijn te kunnen werken voldoende zijn: de BFHI-code geldt, er is een elektronische weegschaal en er zijn faciliteiten voor rooming-in.

Ervaring bij het gebruik van de richtlijn

In de terug ontvangen enquêteformulieren geven alle zorgverleners aan dat de werkwijze op alle aspecten goed aansluit bij de bestaande praktijk. M.b.t. de primaire preventie worden twee knelpunten aangegeven: het huid op huid contact is soms moeilijk te organiseren op de verloskamer, bijna altijd geeft dit problemen op de operatie kamer. Knelpunten bij het gebruik zijn volgens de gebruikers dat het lezen van de richtlijn veel tijd kost (twee tot vier uur) dat de tijd per consult beperkt is en dat men in sommige situaties steun van collega's ontbeert.

Over de bevorderende factoren zijn de gebruikers het eens; er is voldoende kennis om met de richtlijn te kunnen werken. Ook de vaardigheden van de zorgverleners die met de richtlijn gewerkt hebben is voldoende. Tenslotte geven alle gebruikers aan dat ook de radvoorwaarden om met de richtlijn te kunnen werken voldoende zijn: de BFHI-code geldt, er is een elektronische weegschaal en er zijn faciliteiten voor rooming-in.

Met de teksten van de conceptrichtlijn 'Preventie en aanpak van borstvoedingsproblemen' zoals die opgeleverd is kunnen de zorgverleners die meededen aan de proefimplementatie goed werken. De ervaringen bij het gebruik van de conceptrichtlijn passen bij hun oordeel over de tekst en leverde geen nieuwe punten op.